

בשבוע שעבר דירג המגזין "פורבס" את סמי עופר בן ה-85 כאיש החמישי בעושרו במדינת ישראל. על פי הערכתו השמרנית למדי של "פורבס", מחזיקים עופר ובניו בהון של 3.9 מיליארד דולר. הערכות נדיבות יותר מייחסות לסמי עופר ולמשפחתו סכום כפול, כשמונה מיליארד דולרים – לא כולל את הונו של אחיו יולי עופר, לאחר ששני האחים הפרידו בין רוב עסקיהם לפני מספר שנים.

ההון העצום הזה, שעופר בנה כמו ידיו, טומן בחובו עוצמה אדירה. רק בחודש שעבר חגג סמי עופר את החזרת השליטה בכתי הזיקוק (בז"ז) בחיפה לידיו, תמורת כ-700 מיליון דולר. העסקה הזו ביססה את מעמדו כשד התשתיות הלא רשמי של מדינת ישראל. עופר ושני בניו, אייל ועידן, שולטים באמצעות "החברה לישראל" בשורה ארוכה של נכסי תשתית ומפעלים לאומיים בישראל: בתי הזיקוק בחיפה; צים, חברת ההובלה הימית הגדולה בישראל; חברת כימיקלים לישראל, מהמובילות בעולם בייצור דשן וכימיקלים לחקלאות; מפעלי ים המלח; מפעלי הברום; ומתקן התפלת מי ים הגדול בארץ. עופר גם זכה במרכז להקמת תחנת כוח גדולה במי שור דותם, שאמורה היתה לספק ארבעה אחוזים מתצרוכת החשמל של ישראל. רק ויכוח עם המדינה, שדרשה תוספת של 130 מיליון שקל, הוביל לביטול הזכייה – והצדדים עדיין מתדיינים בבית המשפט העליון.

לכל אלה יש להוסיף את מפעל השבכים הענק שאואר סמי קונדקטור, את השליטה (יחד עם אחיו ומחוי ורטהיים) בבנק מזרחיטפחות, וכן אחזקות דומיננטיות בזכיינית ערוץ 2 רשת. בסך הכל, עם 15 אלף עובדים, סמי עופר הוא המעסיק השני בגודלו במדינה אחרי בזק. עם עושר ועוצמה כזו, שמלווים בקרבה גרוי לה לגורמים פוליטיים ועסקיים מהחזקים במדינה, מפתיע לגלות עד כמה מעט ידוע על סמי עופר. הכתבה הזו מבקשת להסיר לפחות חלק ממעטה הסודיות.

"הוא מאוד נגד תקשורת"

קשה להאמין, אבל עד לפני עשר שנים היה עופר אדם אנונימי למדי עבור רוב הישראלים. גם קוראי מדורי הכלכלה הכירו אותו בעיקר כתור האח בעל המשקפיים המוזרים של יולי עופר (אגב, מקורביו מסבירים כי לא מדובר בהזדהה אופנתית: סמי עופר זקוק למסגרת העבה מסיבות רפואיות).

עופר, סרבן ראיונות כרוני, מטפח כבר שנים את מעטה הסודיות סביבו. "פורבס" כינה אותו בשנה שעברה "איש עסקים אולטרה פרטי". עיתונאים אנגלים שניסו להתחקות אחר עסקיו

המסועפים נכשלו, מאחר שרובם רשומים במונקו ובליבריה. "הוא מאוד נגד התקשורת", אומרת מלכה ליאון מלונדון, חברה קרובה ואשתו של אמנון ליאון, אחד מעובדיו הוותיקים ביותר של עופר ושותף עסקי. מה שלא הפריע לו לתרום כסף ללימודי תקשורת במרכז הבינתחומי בהרצליה. "הוא עשה את זה כדי לשפר את רמת התקשורת", מסבירה ליאון.

הפריצה הראשונה של עופר לכותרות התקשורת בארץ התרחשה ב-1989. באותה שנה הודיעה משפחת עופר על תרומה של 8.5 מיליון דולרים למשכן לאמנויות הבמה בתל אביב. סמי, חובב אמנות נלהב, דרש בתמורה שהמשכן ייקרא על שמו ועל שם אשתו, אביבה עופר. על פי הסיכום עם ראש העירייה, רוני מילוא, הנצחת שמות בני הזוג נודעה להיעשות על הקירות החיצוניים והפנימיים גם יחד,

מחר ישדר את

בחודש שעבר החזיר לידי המיליארדר סמי עופר את בתי זיקוק הנפט שבחיפה. חברות הספנות הלאומית וחברות הכרייה הגדולות היו עוד קודם בידיו, כך גם מפעל התפלת המים הגדול בארץ, וכעת הוא לוטש עיניים לייצור חשמל. "סופשבוע" מציג פרופיל מקיף ראשון של האיש שעד לפני עשור היה כמעט אנונימי, וכעת הוא מעסיק 15 אלף איש וחולש על נכסי התשתית והמפעלים הלאומיים המרכזיים של ישראל

שרה ליבוביץ-דור

איור: אלכס זייטומירסקי

צילום: סמואל מנד

אייל עופר
הבכור של סמי והירוש העסקי המיועד

עידן עופר
הבן הצעיר ויו"ר החברה לישראל

אודי אנג'ל
נפרד מהבת של יולי, חבר לעסקי סמי

דורון עופר
בנו הצעיר של יולי

יוסי רוזן
מנכ"ל החברה לישראל

ליאורה עופר
בתו הבכורה של יולי

סמי עופר
חשאי, פרטי, ועדיין האיש שקובע הכל, עד הפרט האחרון

יולי עופר
האח השרמנטי, ומי שוויתר בחלוקת העסקים בין האחים

"עופר אינו אליג'נד'ר כמוני הקלאסי", אומר בכיר במשרד הארצות. "האוליג'רכים ברוסיה התעשרו על חשבון המדינה. עופר לעומתם הגיע לכאן עשיר. אבל בהחלט היתה בעייתיות במשא ומתן שלו עם המדינה. סמי עופר נוגע ברגולציה, וכי שיש לך עסקים מול המדינה זה גורם לתחושה שהמדינה יצאה פראיירית". מקורב לעופר אומר שזו אכן המומחיות שלו, משא ומתן מול מדינות וקניית נכסי מדינה. ולא רק בישראל. אי הנחות סביב עסקיה של משפחת עופר מורגשת היטב בארץ. אחרי שהחברה לישראל רכשה את אחזקות המדינה בצים (48 אחוז) תמורת 115 מיליון דולר, קבע מבקר המדינה נה הקודם, אליעזר גולדברג, כי זה מחיר נמוך מבין הערכות השווי של החברה. המבקר אף קבע כי המדינה לא עשתה כל שביכולתה כדי למשוך משקיעים נוספים להליך מכירת המדינה. אך בסביבתו של עופר טוענים ששילמו לפי מה שביקשו מהם לשלם. "היו שתי הערכות שווי של המדינה, אחת נמוכה ואחת גבוהה יותר", אומר מקורב. "הם שילמו את השווי הנמוך על פי הערכת המדינה. הבעיה היא לא המחיר אלא חוסר הפרגון והקנאות. מה שלא תעשה תחטוף על הראש, רק כי אתה סמי עופר".

גם התנהלות המדינה מול משפחת עופר בפרשת בז'ן עור רדה ביקורת רבה. רק לפני כשנה החזירה החברה לישראל את מניותיה בז'ן למדינה, לאחר שפג זכייתה. החברה קיבלה מהמדינה 677 מיליון שקל עבור המניות, אף שהיו כאלו שטענו שהסכם הזיכיון מחייב את השבת המניות ללא תמורה. "הוא מתעשר על חשבון הקופה הציבורית", טען בכיר באוצר. מי שייצג את המדינה במשא ומתן שהוביל - אחרי פרישתו - להסכם הפיצוי הנדיב עם משפחת עופר היה ניר גלעד, החשב הכללי הקודם במשרד האוצר. כשלוש שנים אחר כך מונה גלעד למשנה למנכ"ל החברה לישראל, והיום הוא מקבל את משכורתו מסמי עופר. עם מינויו רחה גלעד על הסף את הביקורת נגדו, וטען ש"הביקורת נובעת מחוסר נכונות להי תמודד עם העובדות".

נגד הסכם בז'ן הוגשה עתירה לבג"ץ של התנועה לאיכות השלטון. העתירה נדחתה, אך כמהלך הדיונים אמר השופט חשין כי "החברה לישראל מחזיקה את המדינה בגרון". יתר השופטים קבעו כי ההסכם קביל. מקורביו של עופר מנפנים בדחיית העתירה, אבל מתעלמים מהזעם הציבורי שעוררו. "זו דרך ההתנהלות שלהם שעוררה בי פליאה רבה", אומר בכיר באוצר. "הם אדישים לגמרי לביקורת ציבורית. פשוט לא אכפת להם בכלל מה אומרים או כותבים עליהם". בחדש שעבר, כאמור, החזיר עופר את השליטה בבתי היקוק לידו. בתי היקוק הולידו סערה גם בטורקיה, לאחר רכישת 15 אחוז מהם על ידי עופר במרס 2005. חצי שנה אחר כך הופרטה החברה כולה, ושוי המניות שבידי עופר קפץ ב-800 מיליון

לי השפעה. סמי עופר הוא אחד מאנשי העסקים המקושרים ביותר: הוא מקורב לאהוד אולמרט, הוא שכן של אהוד ברק, הוא היה מקורב לאריאל שרון וביקר אותו לא אחת בחווה. הוא חבר קרוב של דני גילרמן, שגריר ישראל באו"ם. אשתו של גילרמן, ג'ניס, היתה מזכירתו בעבר. עופר הוא גם אורח קבוע בשולחן שנקרא "שולחן ז'ורבין" במסעדת רפאל בתל אביב, שמתכנס מדי שישי. מסביב לשולחן חן אפשר למצוא את דב לאוטמן, בייגה שוחט, יצחק לבני ואהוד ברק. אורי פורת היה אורח קבוע, ועופר השתתף בה לווייתו בחדוש שעבר. כמו כן מגיעים למסעדה שלום קיטל ורפי גינת, אחד מחבריו הקרובים של עופר. היה זה עופר שלחץ בשבועות האחרונים למנות את גינת למחליפו של קיטל בראש חברת החרשות של ערוץ 2.

עופר, מהצד הימני של המפה הפוליטית, מרבה לשתח עם חבריו על התהליך המדיני ועל נושאים פוליטיים נוספים. מקורביו מעידים שיש רק הצעה אחת שתגרום לו לעזוב את עסקיו: לשמש מתווך בין ישראל לפלשתינים. כמו חברו הקרוב, עו"ד דם כספי, גם סמי עופר חולם על הרגע שבו ראש הממשלה יתקשר אליו ויציע לו לנסות ולפתור את הסכסוך במזרח התיכון.

כמי שגדל בחיפה המעוררת בת שלפני קום המדינה, נוהג עופר לומר, הוא יידע ליצור שיתוף פעולה אמיתי בין יהודים לערבים. "הוא נראה יותר ערבי מיהודי", אומר חבר קרוב; כאות להשתלבותו במרחב הוא נוהג לגלגל חרוזי תפילה מוסלמיים. "זה משעשע", אומר החבר, "אבל זה גם עוזר בעסקים. כשהוא מגיע לפגישה עם אנשי עסקים ערבים שרשרת חרוזי התפילה, המסיבה, פותחת דלתות ולבבות".

על חשבון הקופה הציבורית

רוב העסקים שעושה עופר מנוהלים מתוך קרבה גדולה לרשויות השלטון. בין אם מדובר ברכישת נכסים שהמדינה מפריטה (צים וכו') למשל, כשימוש במשאבי מדינה (כימי קלים, מלח), או בעסקים שהפעלתם דורשת היתר מהמדינה (חשמל, מים, בנק, זכיינית טלוויזיה) - עופר ומדינת ישראל צמודים זה לזה. לאורך השנים, ביותר ממקרה אחד, התעררה ביקורת חריפה על מה שנראה היה כזניחת האינטרס הציבורי בהתנהלות המדינה מולו, כמו גם על ההשלכות החברתיות שנגזרות מפעילותו.

וכן גם הרחבה הפנימית היתה אמורה להיקרא על שם בני הווג עופר. על פי ההסכם שהתהווה, התחייבה העירייה בפני משפחת עופר שלא לשנות לעולם את שם המשכן. הביקורת הציבורית לא איהרה לבוא. לאחר דיון סוער כמועצת העיר הוחלט לוותר על התרומה. "יש קווים ארוכים מים שמועצה ומוסד ציבורי לא יכולים לעבור", אמר חבר מועצת העיר אריה צוקר. באופן מוזר, שבע שנים מאוחר יותר, פרשה כמעט וזהה תרחש שוב סביב תרומה של עופר, הפעם למוזיאון תל אביב.

זמן קצר אחר כך התרחש אירוע משמעותי יותר מבחינת סמי עופר, בוודאי מבחינה כלכלית: משפחתו רכשה את מניות החברה לישראל ממשפחת אייזנברג, תמורת 1.3 מיליארד שקלים. כשבני המשפחה כולה התייצבו לתצלום עיתונאי משותף היה ברור מי הבוס. במרכז התמונה עמד

סמי עופר מאוד נגד התקשורת, "אומרת מלכה ליאון, חברה קרובה ואשתו של שותפו העסקי אמנון ליאון. זה לא הפריע לעופר לתרום כסף ללימודי תקשורת במרכז הבינתחומי בהרצליה. "הוא תרם כדי לשפר את רמת התקשורת", מסבירה ליאון

סמי עופר. מצדו השמאלי אודי אנג'ל, לימינו בנו אייל. בצד שמאל, מחובק עם בתו ליאורה, עמד יולי עופר. בנו של יולי, דורון, עמד בקצה השני. "התגיגה של משפחת עופר", היתה הכותרת ב"מעריב". מאותו יום, החברה לישראל משתתפת בכנס העסקי העיקרי של עופר בארץ.

מאולמרט עד ברק

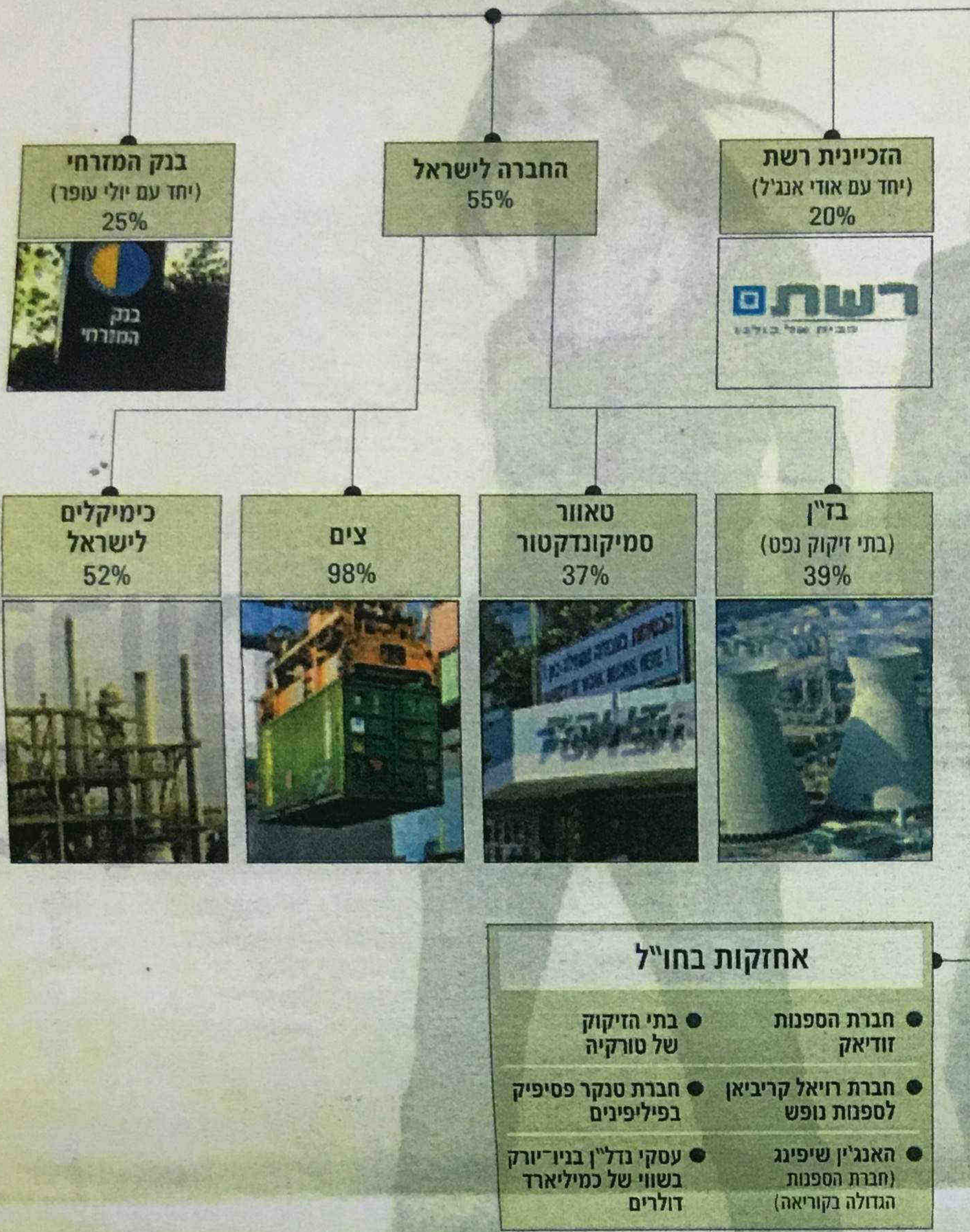
הרף העסקים הרבים בישראל, כבר 30 שנה שעופר מבלה את רוב זמנו בנדרים בין מעונותיו השונים ברחבי העולם: דופלקס ענק באפר איסט סייד בניו יורק, סמוך למוזיאון המטרופוליטן; בתים בלונדון ובמונקו; דירת יוקרה שעלתה עשרה מיליון דולר במגדלים של אלפרד אקירוב בתל אביב; והיאכטה הענקית שלו.

כשבוע שעבר היה בארץ, נפגש עם חברים, ביקר בבתי היקוק בחיפה. בסוף השבוע טס במטוסו הפרטי ללונדון, לקראת פסח יחזור. חבריו הקרובים לעולם אינם יודעים היכן יוכלו למצוא אותו, ויש לו הרבה חברים קרובים ובע-

אולי עופר

סמי עופר

ילדיו אייל ועידן עופר

דלר. התקשורת הטורקית החלה לתהות אם קשריו של עופר עם ראש הממשלה רג'יפ ארדואן סייעו לו לזכות במכרז. ראש הממשלה טען שהוא לא מכיר את עופר, אבל לאחר כמה שעות חזר בו בו הודה שפגש את סמי וכנו אייל בדאבוס. העיתון "מילייט" חשף שלוש פגישות נוספות בין השלושה. ההתקפות לבשו גם גוון אנטישמי, כאשר בעל הטור מטין מוניר בעיתון "זאטאן" שאל "האם סמי עופר הוא שטן פי-ננסי עם פרסה שטרעה וזנב קלשון, או איש עסקים רציני?".

מחאות מחיפה ועד אילת

הביקורת כלפי עופר אינה מסתכמת בטענות על התנהלות המדינה מולו או המחירים שבהם הוא רוכש תשתיות ומפעלים לאומיים. חרף התרומות הנדיבות של עופר לקהילה, רבים מפקפקים במידת האחריות החברתית של החברות שבבעלותו, בעיקר בתחום של זכויות עובדים ואיכות הסביבה. כך למשל, מי שאינו מהסס לקנות ציור ב-40 מיליון דולר (ר' מסגרת), מנהל באחתה עת ויכוחים קשים עם המדינה על שיטת הפחתת זיהום האוויר בבתי הזיקוק. עלותה, לדברי ד"ר אריה ונגר מע"מחנת אדם טבע דיין, תסתכם בכמה עשרות מיליוני שקלים. בשבועות האחרונים ביקשו תושבי אזור חיפה במודעות ענק בעיתונים מהזוכים במכרז בון לפתור את בעיית זיהום האוויר החמורה במפרץ, אולם תגובת משפחת עופר בנושא טרם נשמעה. זאת אף שלפני כשלושה חודשים מצא המשרד להגנת הסביבה שכ-80 אחוז מהזיהום בנחל הקישון מגיע מבתי הזיקוק, ואילו איגוד הערים להגנת הסביבה באזור מפרץ חיפה קבע ברוח שפורסם לפני כשנתיים שבתי הזיקוק למי מאשר בתי זיקוק באירופה. מבתי הזיקוק מסרו בתגובה שהפליטות אינן חריגות, וכי הם משקיעים עשרות מיליוני דולרים בפרויקטים אקולוגיים.

גם לתושבי אילת טענות קשות נגד משפחת עופר. החר דש הודיעה חברת צים כי תפסיק לפרוק מכלות בנמל אילת. הסחורה מהמזרח תועבר בקווים הרווחיים יותר, לנמלי חיפה ואשדוד. ההחלטה עלולה לגרום לפיטורי 250 עובדי של הנמל הדרומי, שפתחו במאבק נגד צים והחברה לישראל. דג"ל לים שהורים נתלו באילת, וככרזות שהניפו העובדים נכתבו: "האחים עופר הם שודדי הים של שנת האלפיים". כל זה לא הביא לשינוי בעמדת צים, שמסרה כי ביטול הקו מחויב בגלל התיעלות כלכלית וכי כך יושפר השירות ללקוחות החברה. עם זאת, החברה הסכימה לדחות את הביטול בשישה חודשים. באוקטובר 2005 הסתכבה צים בסערה אחרת. אונייה שלה היתה מעורבת בתאונה קטלנית סמוך לחופי יפן, שבה נהרגו שבעה דייגים יפנים. הספינה המשיכה ממקום התאונה מבלי להגיש עזרה לנפגעים, לטענת הצוות משום שלא הרגישו בפגיעה. בחברה הכחישו בתחילה קשר לאירוע, אך בעקבות הסערה הציבורית ביפן התנצל עידן עופר בפני שגריר יפן, והחברה הודיעה כי תפצה את קרובי הדייגים.

גם למי שזוכה לעבוד במפעלי של עופר אין תמיד סיבה לחייך. ביוני 2004 שודר בתוכנית "עובדה" סרט של טלי שמש, "זהב לבן, עבודה שחורה", שחשף את תנאי ההעסקה הקשים של עובדי הקבלן במפעלי ים המלח שבבעלות החברה לישראל. כסרט דווח על פועלים שסחבנים שקי אשלגן במשך 18 שעות והשתכרו כ-3,000 שקלים בחודש, ופנסיונר של המפעלים שחי מפנסיה של 1,700 שקל. במפעלים הרווחיים שרר משטר פחד, והעובדי דים הסכימו להתראיין לסרט רק מאחורי מסך כות. על פועל שנפצע נאסר להתלונן בביטוח הלאומי, כדי לא לפגוע בסיכויי המפעל לזכות בפרס הבטיחות. הסרט שודר בשנה שבה סמי עופר רכש את הרירה היקרה בישראל בעש"ה מיליון דולרים. מהחברה לישראל נמסר אז ש"היו בתוכנית אי דיוקים, ומאז שופרו התנאים של עובדי הקבלן הקבועים".

אבל למרות הביקורת הגוברת נגדו, וחרף ביטול עסקת הקמת תחנות הכוח במישור דותם שעליה חתם עם המדינה, לא נראה שסמי עופר עומד לשנות כיוון בעסקיו. התשתיות הלאומיות והמפעלים הגדולים הם עדיין הנכ"סים שמהם הוא יודע, כנראה טוב מכולם, להפיק רווחי עתק. "הוא ימשיך לחפש השקעות

סמי עופר במדי הצי הבריטי. שירת באלטנדריה

האימפריה של סמי עופר

איל ספנות ונדל"ן בחו"ל, מלך התשתיות והתעשייה הכבדה בארץ

גלים משולבים המבוססים על סיליקון, ועד כה מפסידה סכומים ניכרים מדי שנה. שלא ררך החברה לישראל מחזיק עופר בארץ בשותפות בגרעין השליטה בבנק המזרחי, ברשת ובהשקעות הייטק ונדל"ן.

בעולם פועל סמי עופר בעיקר באמצעות חברת זודיאק מריטיים אג'נסיו, המתפעלת, מנהלת ומי שכירה 130 אוניות מסוגים שונים. בחברת רויאל קריביאן יש לעופר 16 אחוז, השווים כמיליארד דולרים. החברה מתפעלת 20 אוניות נופש כי 170 קווים. באוקטובר האחרון רכש עופר למע"לה מעשרה אחוזים בחברת הספנות הגדולה בקור"ריאה, האנג'ין שיפינג. בטורקיה הוא שותף בבתי הזיקוק של המדינה. בסינגפור פועלת המשפחה באמצעות חברת טנקר פסיפיק, שבבעלותה 40 מכליות המובילות נפט וכימיקלים. בניו יורק עוסקת משפחת עופר בנדל"ן בהיקף של למעלה ממיליארד דולרים, ומעבר לכך למשפחה עסקי נדל"ן בערים נוספות.

כאמצעות החברה לישראל שולט עופר בחברת כימיקלים לישראל ובחברות הבנות שלה, מפעלי ים המלח, כרום ופריקלאס. החבר"ה מייצרת אשלג, כימיקלים ורשנים, היא החברה החמישית בעולם בייצור רשנים והספקית הגדולה בעולם של כרום וחומצה זרחתית. לפי דירוג דן אנד ברדסטריט, כימיקלים לישראל היא החברה התעשייתית הרביעית בגודלה במדינה.

החברה לישראל מחזיקה גם ב-98 אחוז מצים, חברת התובלה הימית הגדולה במדינה, עם צי של מאה אוניות, מהן 25 בבעלותה המלאה או הח"לקית ו-120 סוכנים בכל רחבי העולם. בחודש שעבר קנתה החברה לישראל בפעם השנייה את חברת בתי הזיקוק בחיפה, שעל פי דירוג דן אנד ברדסטריט היא החברה התעשייתית הגדולה ב"ישראל (לפני פירוקה לכמה חברות), והיא מונופול ישראלי בתחום זיקוק נפט גולמי ובייצור מוצ"רי דלק. חברה נוספת של החברה לישראל היא טאואר סמי קונדקטור (37 אחוז), המייצרת מע"ל

בכיר באוצר: "עופר אינו אוליגרך במונח הקלאסי. האוליגרכים ברוסיה התעשרו על חשבון המדינה. עופר לעומתם הגיע לפה עשיר. אבל היתה בעייתיות במשא ומתן שלו עם המדינה. כשיש לך עסקים מול המדינה זה גורם לתחושה שהמדינה יצאה פראיירית"

תשתית, "אומרים מקורביו, "זה מה שהוא מכיר, זה הכיוון שמי עניין אותו".

פעם מלח, תמיד מלח

סמי עופר נולד ברומניה בשנת 22, הבן האמצעי בין הבכור דוד לצעיר יהודה, הידוע בכינוי יולי. כשהיה בן שנתיים עלו הדודים לארץ עם שלושת בניהם התיישבו בחיפה. האב יוסף הרשקוביץ מכר קורת, היה בעלים של מכולת וספק של סחורות לאוניות שעגנו בחיפה. הם גרו בהדר הכרמל, אחר כך עברו לבת גלים. ישראל אברכוך, שגדל באותן שנים בשכונה, זוכר את ימי ילדותם כתקופה מאושרת. "בת גלים היתה שכונה מבודדת, החברויות בין הילדים היו הדוקות, ומרכז החיים של כולנו היה הבריכה הים. שיחקנו גם כדורגל וגנבנו אבטיחים מהמקשאות. כלילות היינו מציצים לרקדניות בקונו של בת גלים. מי חשב אז על כסף, מי תיאר לעצמו שסמי עופר יהיה עשיר כזה. הארץ הזאת מלאה הפתעות".

כבר בצעירותם ניכרו ההבדלים בין שלושת האחים. הבכור, דוד, איש צבא בנשמתו, שירת בבניגרה, וכשהגיע לשכונה עם המדים הקיפו אותו הילדים המעריצים. אחר כך הצטרף להגנה והיה מפקד גדוד שריון בחטיבת אלכסנדרוני. כשהשתחרר היה מפקד כנרת תל אביב בדרגת ניצב. במלחמת יום כיפור איבד את בנו הטייס יצחק, שנהרג מעל רמת הגולן. ב'76 השתחרר מהמשטרה וכיהן כמועצת המנהלים של חברת האחים עופר. ב'94 נפטר. בנו, שריה, שמנהל כפר נופש בבקעת הירדן, אומר שאביו מעולם לא עבר בעסקי המשפחה מפני שראה בצבא ובמשטרה "שליחות לא פחות חשובה".

ובשאלתו התעשרו והוא התפרנס ממשכורת של שוטר, זה לא עורר קנאה? "ממש לא. הוא פרגן. כסף זה רק כסף. בשביל להיות מאושר

הפגנה של עובדי נמל אילת נגד צים, פברואר 2007. החברה הודיעה שתפסיק לפרוק מכולות בנמל, 250 מעובדי עלולים ללכת הביתה

לחצי שנה, הוא מחבק את כל אחד מהלוחמים ופורץ בכבי למשמע רברי התורה. כשביקר לאחרונה במועדונית לילדים אתיופים בנתניה, שרה לכבודו אחת הילדות שיר בייריש, שהביא אותה לדמעות. מאז הוא מאמץ את המועדון. כביקר בבית אל"ט בבאר שבע הוא ככה כששמע את סיפורו האישי של אחד ההורים, ומיד הוסיף כמה אלפי דולרים לסכום התרומה. בעסקים, לעומת זאת, אין אצל עופר הרבה רגשות. הוא נחשב לאיש עסקים קשוח במיוחד, שיעשה הכל כדי לזכות בעסקה, לשלם בזול ולמכור במחיר גבוה. "קטנוני עם כסף", מתאר אותו יוסף הראל, מפקד אוניית המעפילים אקסורוס ומכר של עופר מימי חיל הים.

את צעדיו הראשונים בעולם העסקים עשה סמי יחד עם אחיו יולי. השניים סייעו לאביהם למכור סחורות לאוניות, ומאוחר יותר הצטרפו אליו בייצוג אוניות בולגריות ודומות ביות תחת השם יוסף הרשקוביץ ובניו. אולם חלומם הגדול היה להיות בעלי ספינות משל עצמם.

האונייה הראשונה שרכשו האחים התגלתה כגרוטאה. הם פירקו אותה ומכרו את החלקים. האונייה הבאה היתה מתאימה יותר. היא נקראה אייל, על שם בנו הבכור של סמי. אחר כך קנו את ליאורה, על שם בתו הבכורה של יולי. ב'56 כבר הפך עילו השניים יזם קטן תחת השם "נתיבי הים התיכון", שהוחלף עשר שנים מאוחר יותר ל"קווי הים התיכון".

שלמה רנה מחיפה, ימאי ותיק, הפליג על אחת האוניות שלהם. "האוניות הראשונות שלהם היו גרועות מאוד, יש נות, מצוקמקות, אף ימאי ישראלי לא רצה להפליג בהן, הן היו מאוישות בימאים זרים. אחר כך היו להם אוניות קצת יותר טובות ועליהן כבר היו ימאים ישראלים". הראל זוכר את המאבקים בין משפחת עופר לימאים. "העובדים על האוניות דרשו צוותים מתוגברים, וסמי רצה להפעיל את האוניות עם כמה שפחות אנשים כדי להיות יעיל. הוא לא הסתדר עם הישראלים, וזה מה שגרם לו לעזוב הכל ולנסוע לאנגליה".

ההרפתקה הימית הראשונה הסתיימה בסוף שנות השישים, כשהאחים מכרו את החברה לצים. "על פי ההסכם עם צים הם לא יכלו לעבוד יותר בקווי הים התיכון, הם היו צריכים לחפש מקור פרנסה אחר", אומרת מלכה ליאון. "סמי החליט לעבור ללונדון לשנה שנתיים, לבדוק אפשרויות. לחברים הוא אמר שאחרי כל כך הרבה שנים בעבודה כל כך קשה בחיפה הוא רוצה לפרוש, ליהנות מהחיים, לנות. אבל אז התברר שעולם הספנות הבינלאומי נמצא בדינוק וסמי ניצל את המומנטום".

כמימון הוצאת הספר". כפי שאפשר ללמוד, נותר עופר קשור לחיל הים. לפני שמונה שנים החל לממן לימודים אקדמיים לכל בוגרי רי שייטת 13 עם שחרורם מהצבא. חיים חפר כתב לכבוד התרומה מקאמה מביכה משהו: "באחד מלילות היובל ובי" פה שבחגיגות/ הביאו אביכה וסמי עופר אל חוף הים את תרומת המלגות/ ונערים אלה מהקומנדו הימי יוכלו להרים ראשם מן המים/ ולראות בתום שירותם את העתידי כתכלת בשמים".

אבל הפרויקט, שיסתיים בשנה הבאה, עורר גנאי ויכוחים קשים בתוך חיל הים. "מצד אחד כל הכבוד לו", אומר אחד מבכירי החיל לשעבר, "אבל אני לא אוהב תרדמות של גופים פרטיים לצבא. זה דבר רע מאוד, כי למה שאדם עשיר שאינו קשור היום לצבא יקבע מי זקוק לתרומה?". סמי עופר, אגב, תרם לשייטת אמפיאטרון מפואר ושתי סאונות מפנקות. עמי איילון,

שהיה מפקד חיל הים כשעופר החל לתרום, לא רואה בעיה בתרומות. "התרומות רוצים להרגיש קשר אישי. זה אמנם לא שוויוני שאיש עסקים פרטי יקבע לאן ילך הכסף, אבל המערכת מאונת את חוסר השוויון מפני שאחרי שעופר תרם נשאר לנו בחיל הים כסף פנוי שאותו יכולנו להעביר לייחוד אחרות".

הבעיה היא במעורבות של אדם פרטי בחלוקת משאבים בתורמות שלו לא הפריעו לאיזון".

עופר אף מגיע לטקסי סיום של קורסים בשייטת. לרברי אלון עמנואל, היום איש עסקים ובעבר קצין בשייטת, "עופר הוא רמות נערצת בשייטת. הוא בעצמו מאוד נרגש מהקשר הזה, מחבק ומנשק את כולם. יש אמנם ויכוחים על השאלה עד כמה לגיטימי לקבל תרומות מאנשי עסקים, אבל אני באופן אישי מוכן לצחצח לו את הנעליים כדי שהוא ימשיך לתרום".

"איש עסקים קשוח וקטנוני"

בחייו הפרטיים, אומר חבר קרוב, עופר הוא אדם רגשן שברכה בכל הודמנות. בעת חלוקת המלגות ללוחמי השייטת, אחת

ב-2005 קנה עופר 15 אחוז ממניות בית זיקוק טורקי. חצי שנה אחר כך הופרטה החברה, ושווי מניותיו קפץ ב-800 מיליון דולר. התקשורת תהתה ביחס לקשריו עם ראש הממשלה

בחיים לא צריך כל כך הרבה כסף. לא הכל זה כסף". גם לסמי עופר פרק צבאי בעברו. בתחילת שנות הארבעים התגייס לחיל הים הבריטי ושירת באלכסנדריה. עם תום מלחמת העולם השנייה חזר לחיפה, שם הצטרף לאביו שהיה טיכנ של חברות ספנות ורות. ביוני '48, כשחיל הים הבריטי עזב את חיפה, אספו חברי הגנה מקומיים בסיוע צעירים נוספים אביי ורי ציוד ימי, לשימוש חיל הים הישראלי. עופר עמד בראש אחת מחוליות האיסוף. אחר כך השתתף בקורס החובלים הראשון של חיל הים. "הכרתי את המשפחה מחיפה", נזכר שמואל טנקוס, מפקד הקורס, "סמי לא היה חניך בולט במיוחד".

כשסיים את הקורס התמנה עופר למפקד ספינת משמר החופים תרצה. "היה לי ניסיון בתמרון סירות מתקופת שירותי בציי הבריטי ומהיותי בובולון", סיפר לאחר שנים לשמשן ערד, חבר ילדות ומחבר הספר "אנשי הברזל על ספינות העץ". "לפני עשר שנים כתבתי את הספר על ראשית חיל הים", מספר ערד איך השיג את הראיון שאף עיתונאי ישראלי לא זכה לו. "רציתי לבקש מסמי עופר שיעזור לי להוציא אותו לאור. התקשרתי למוכירה שלו, הוא התלהב מאוד, נפגש איתי, סיפר מה שזכר על אותה תקופה וסייע

החברים של עופר < מהשולחן ברפאל עד שולחן הממשלה

דב לאוזמן. סעודות בשישי

דני גילרמן. גם חבר קרוב

רפי גינת. חבר קרוב

אריאל שחן. ביקורים בחווה

אהוד ברק. שכן

אהוד אולמרט. מקורב

ועוד. הוא עצמו רכש לפני כמה חודשים וילה בהרצליה פיתוח תמורת 16 מיליון דולר.

"רצה לקנות מוזיאון בזול"

גם לכתבה הזו סירב סמי עופר להתראיין או להגיב באופן אישי. סינתו לתקשורת הישראלית גדולה גם כך. לדברי מקורביו, הוא עוד עמד בכל הגילויים וההתקפות עליו בפרשות מפעלי ים המלח, כו"ן או צים, אבל השערורייה שהרסה את בריאותו היא פרשת התרומה למוזיאון תל אביב, שהתפוצצה בראשית 2006.

זו היתה חזרה, צעד אחרי צעד, על הפרשה מ'98. הפעם הציג עופר תרומה של 20 מיליון דולר לבניית אגף חדש למרזיאון. על פי תנאי ההסכם בינו לעיריית תל אביב, בראשות רחזולדאי, בתמורה ייקרא המוזיאון על שמו ועל שם אשתו. הדרישה עוררה שוב סערה ציבורית, ועופר, שאולי רצה להסך מעצמו התבוזת נוספת, הודיע לבסוף כי הוא מוותר על העסקה. את תגובתו מסר במודעה פרטית בעיתונים, שעליה היו חתומים הוא ואשתו. "איננו יכולים לשאת את המחשבה שמה עשה שכל כולו רצון לטייע ולעזור הופך למסע השמצות מכר ער", נכתב בה. לחבריו בשולחן הקבוע רפאל אמר שהוא עוד יחזור ויתרום, אם לא למוזיאון תל אביב או למוזיאון אחר.

הפרשה הזו מלמדת הרבה על אופיו של עופר, שהחליט להתעקש שוב היכן שכבר כשל בעבר. הוא יכול היה, כמרזולדאי, לוותר על הדרישה שהמוזיאון ייקרא על שמו ולזכות לתשואות בציבור, אבל הוא בחר לחזור בו מהתרומה כולה. "אחרי שכבודו נפגע אי אפשר לצפות ממנו להתנהג אחרת", הסביר חבר ממקורביו. לחברו הזותיק הראל, שהגדירו כאיש עסקים קטנוני, יש הסבר אחר. "זאת ההתנהגות שלו. הרי אם הוא היה מציע יותר מ'20 מיליון, אף אחד לא היה אומר שום דבר. הוא רצה לקנות מוזיאון בזול. זה לא הלך לו."

ואף הקימו יחד חברת השקעות בהייטק, עופר הייטק. רק לפני מספר שבועות דווח בעיתונות כי החברה מתכוונת להשקיע כ-400 מיליון דולר בהייטק בישראל.

עידן עופר, 50, אב לארבעה, פרוד מאשתו השלישית, מנהל את עסקי המשפחה בארץ כיושב ראש החברה לישראל. אף על פי שהוא שב ומכחיש כל מתיחות ביחסיו עם אנג'ל, השניים נלחמים על הקרבה לסמי עופר. לפני כשנה וחצי החליף עידן עופר את אנג'ל בתפקיד יושב ראש צים. ההערך בה בעיתונות היתה שאנג'ל לא אהב את מעורבותו של עופר בחברה, אולם כלפי חוץ הדברים הוכחשו. "אני ועידן עופר כמו אחים", אמר אנג'ל ל"מעריב".

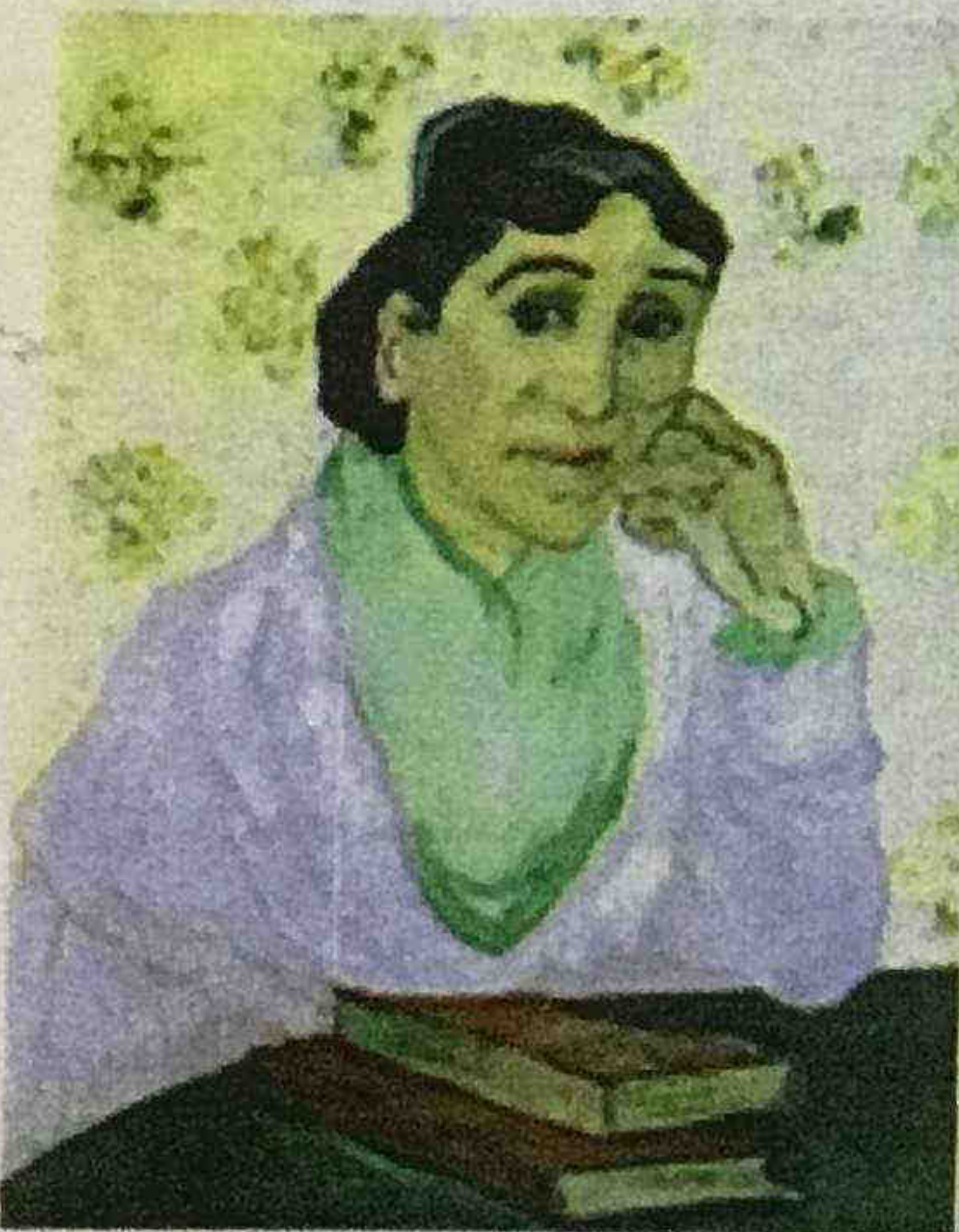
עידן נולד וגדל בחיפה, בתל אביב ובבלונדון, שירת בחיל הים כסגן מפקד רבור, למד כלכלה לתואר ראשון באוניברסיטת חיפה ומינהל עסקים לתואר שני בלונדון. כשהיה בן 27 נשלח לנהל את עסקי המשפחה בהונג קונג. "נזרקתי למים למעשה", אמר לאחרונה בראיון עיתונאי ל"ידיעות אחרונות". "אף משפחה בארץ לא שלחה מישהו למזרח, למקום רחוק וזר, בגיל שלי". 15 שנה עבד עופר בהונג קונג עד שביקש רשות מאביו לחזור לארץ. הפילוסופיה העסקית שלו שונה מזו של אביו. "אבי ניהל עסק בדימים", אמר באותו ראיון עיתונאי, "הוא ניהל ועבד באופן אקטיבי. אני יודע לזהות מנהלים טרבים לעסקים שונים מבלי לנהל אותם ביומיום".

אבל למרות ההתנהלות הפתוחה יחסית של עידן עופר מול התקשורת ועמידתו "בפרונט" כמי שמנהל את העסקים, היורש של עסקי המשפחה ומי שצפוי לעמוד בראש האימפריה הוא בנו הבכור של סמי, אייל, 55. "יש לי אבא חלום", אומר אייל עופר בשיחת טלפון. "מה שאת רואה בתמונות זה מה שיש. חלום". כמו אביו, גם אייל עופר סולידרי, זהיר, שומר על חשאיות עסקית ומתרחק מהתקשורת. הוא נשוי שנים ארוכות למרלין, יהודייה בריטית, ואב לשני ילדים.

הוא למד בבית הספר הריאלי בחיפה, בצבא שירת בגולני ובחיל האוויר, למד משפטים בלונדון וגר באחוזה מפוארת במערכה.

אייל אחראי לעסקי הספנות והגלריית המשפחתיים. תחת ניהולו משתפת המשפחה בפרויקטים שונים של גלריית בניו יורק בשווייץ כולל של כשני מיליארד דולרים, בפרויקט בנייה של 20 אלף דירות בבוקרשט

יוסף הראל, על התרומה למוזיאון תל אביב: "זאת ההתנהגות של סמי. הרי אם הוא היה מציע יותר מ-20 מיליון, אף אחד לא היה אומר שום דבר. הוא רצה לקנות מוזיאון בזול. זה לא הלך לו"

מפיקאסו עד ואן גוך

עופר הוא אחד מעשרת אספני האמנות הגדולים בעולם

לפני עשרה חודשים זכה מתמודד אלמוני בציור "מאראם ג'ינו" של ואן גוך במכירה פומבית בסווייץ. הקונה לא הגיע לאולם המכירה, והסתפק בהצעה באמצעות שיחת טלפון אנונימית, כגובה 40.3 מיליון דולר. חובבי אמנות שהתגוררו מחוץ לבניין ניסו לנחש כמי מדובר, אולם ללא הצלחה. רק אחרי המכירה דלף שמו של הזוכה, סמי עופר, "איל ספנות", כפי שכונה ב"ניו יורק טיימס".

עופר, אחד מעשרת אספני האמנות הגדולים בעולם, משתדל לרכוש יצירות אמנות בחשאי. ב-'95 רכש בעיית לום שם את הציור "מראה" של פיקאסו תמורת 20 מיליון דולר; ב-'99 רכש ציור של מונה ב-22.5 מיליון דולר מבלי להודות. ב-'2001 רכש עופר ציור נוסף של מונה, הפעם ב-14.2 מיליון דולר. במאי 2005 התמודדו ארבעה רוכשים

במכירה פומבית של כריסטיס בניו יורק על ציור של האקספרסיוניסט המופשט ויילס דה קונינג. סמי עופר, בשיחת טלפון אנונימית, הציע 13.1 מיליון דולר וזכה בציור. אבל עופר לא רק קונה. ב-'2002 נמכרו בסותביס שבניו יורק ציורים שונים בסכום של 18.7 מיליון דולר. שמו של המוכר נשמר בסוד במהלך המכירה, אולם זמן קצר אחר כך נחשפה זהותו של סמי עופר, שהחליט לרענן את אוסף האמנות שלו.

ב-'99 נחשפה זהותו של עופר כרוכש התמונה של מונה באמצעות תאריך הלידה שלו. את הציור רכש סוחר אמנות שווייצרי באמצעות קרן שנקראת מול דגים. עופר נולד במזל דגים. כך הבינו עיתונאי אמנות שעקבו אחרי המכירה הפומבית שעופר הוא זה שעומד מאחורי הסוחר השווייצרי.

מלכה ואמנון ליאון הצטרפו לנסיעה. אמנון ליאון היה חיל משוחרר כשהיפוש עבודה זמנית בחברת קווי הים התיכון. הוא התיידד עם עופר, שביקש ממנו לעבור איתו ללונדון. היום הוא מנהל את עסקיו של סמי עופר בעולם באמצעות חברת "זוריאק מדיטיים אנ'סטי", והוא אף שותפו העסקי, בין השאר בחברת ל.י.ן אור, שביקשה לאחרונה להגדיל את חלקה במניות זכיינית הטלוויזיה רשת. "אחרי כל השנים האלה אנחנו כמו משפחה", אומרת ליאון.

עם עזיבתו של סמי ללונדון קיבלה חלוקת האחריות בין האחים כיוון ברור. יולי פיתח את עסקי המשפחה בארץ, בעיקר קר בתחום הנדל"ן והמלונאות, ואילו סמי עסק בספנות כינו לאומית. גם הבדלי האופי בין השניים ניכרו היטב. יולי, ספר רסאי בעברו, הוא שרמנטי, נשוי בשלישית, פתוח, מתראיין לעיתים לתקשורת. סמי הרבה יותר סגור. הוא נשוי למעלה מ-50 שנה לאותה אישה, אביבה. במשפחה הוא נחשב למוח, למתכנן, לפטריארך שאיש אינו מעז להמרות את פיו.

גם היום, בגילו המתקדם, וכששני בניו, אייל ועידן, מורפקדים על הניהול היומיומי של עסקי המשפחה, סמי הוא זה שמייצג וקובע, מתעניין בכל פרט. "הוא לא אינטליגנטי, הוא חכם", אומר אחד מחבריו הקרובים. "הוא לא למד באוניברסיטה, יש לו חוכמת רחוב, הוא מאוד סקרן, רוצה לדעת הכל, שואל המון שאלות. אתה לא יכול להימצא במיחיצתו יותר מרבע שעה בלי שהוא יידע עליך הכל".

הראל טוען שעופר מעולם לא תיאר לעצמו שיגיע לממדים האלו. "יש אנשים שלומדים מינהל עסקים ואחר כך לא יכיר לים לנהל קיוסק. הוא לא למד שום דבר, אבל השכלת החיים שלו שווה יותר מכל תעודה רשמית". הוא מעיד. "כשהוא הגיע ללונדון הנודחים והיוונים שלטו בעולם הספנות הבינלאומית זה לא היה קל, אבל הוא הצליח להתברג לעולם הזה".

כשנים הראשונות רכש עופר אוניות בהונג קונג ובסינגפור. מאחר יותר קנה יחד עם משפחת פריצקר היהודית את "רויאל קריביאן", חברת הפלגות הנופש השנייה בגודלה בעולם (החברה הגדולה בעולם, קרניבל קרוז, שייכת למשפחת אריסון). מניותיו בחברה שוות היום, על פי ה"פורבס", כמיליארד דולרים. בסינגפור פועלת משפחת עופר באמצעות חברת סנקר פסיפיק, שבבעלותה 40 מכליות המובילות נפט וכימיקלים. המשפחה פעילה גם בפרויקטים של גלריית "בחו"ל בשווייץ מיליארדי דולרים.

"יש לי אבא חלום"

ב-2002 החליטו האחים עופר להיפרד. שלוש שנים נמשך התהליך. סמי היה הרבה יותר קשות, נלחם, לא ויתר. כסיום הוא נותר עם העסקים בעולם, שלישי מחברת הנדל"ן ומחצית ממניות בנק המזרחי שבידי המשפחה, וכמובן, עם השליטה בחברה לישראל.

זה היה הזמן להתחיל להעביר את שרביט הניהול לדור הבא של המשפחה. שם נמצאים שני בניו של סמי, אייל ועידן, וליצד עם פעיל דומיננטי אורי אנג'ל, בעלה לשעבר של ליאורה אנג'ל, בתו של יולי. אנג'ל מרבה לשבח בראיונות עיתונאיים את חמו לשעבר יולי עופר, אולם את עסקיו הפרטיים הוא עושה בשותפות עם סמי. השניים שותפים ב.י.ן אור ובצים,

סמי עופר במכירה פומבית (משמאל אשתו אביבה), ולמעלה תמונת "מאראם ג'ינו" שרכש ב-2006. 40 מיליון דולר בשיחת טלפון אנונימית